En lag som reglerar företags ansvar för miljö och mänskliga rättigheter ÄR genomförbar – och efterfrågas

Gemensamt uttalande från Fairtrade Sverige, ForumCiv, Naturskyddsföreningen, Oxfam Sverige och Swedwatch med anledning av uppgifter om att Sverige inte kommer stödja direktivet om företags ansvar för mänskliga rättigheter och miljö och klimat i omröstningen i COREPER i EU.

Enligt uppgifter i Bryssel är Sverige det enda land som planerar att rösta nej till det historiska EU- direktivet för företags ansvar för mänskliga rättigheter, miljö och klimat (Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD). Eftersom flera länder står och vacklar kan Sverige spela en avgörande roll.

Näringsminister Ebba Busch har i medierna den senaste veckan (Sveriges Radio 9:e februari 2024; DN 6:e februari 2024) kritiserat direktivet för att vara nästintill ogenomförbart. Kritiken är svår att förstå mot bakgrund av att Sverige länge inväntat en europeisk lagstiftning. I den nationella handlingsplanen för företag och mänskliga rättigheter uttrycks även en tydlig förväntan att svenska företag ska respektera mänskliga rättigheter och efterleva FN:s vägledande principer. Dessutom uppmanar ett stort antal svenska företag regeringen att ställa sig bakom CSDDD.

Näringsministern hävdar att direktivet skulle medföra betydande risk för ökad administrativ börda för företag. Efterlevnad av mänskliga rättigheter och miljökonventioner ska aldrig ses som en börda. Snarare är det en skyldighet enligt internationell rätt och internationella normer. Att direktivet beskrivs som ohanterligt för företag med långa och komplexa leverantörskedjor går inte heller ihop med det faktum att ett stort antal svenska, nordiska och europeiska företag efterlyser en gemensam lagstiftning.

Det är i stället värt att betona att bristen på harmoniserad lagstiftning på EU-nivå försvårar företags due diligence-arbete och leder till merarbete och ökade kostnader. Många medlemsstater, däribland Frankrike och Tyskland, har redan infört nationell lagstiftning om tillbörlig aktsamhet, medan långt framskridna förslag diskuteras i Nederländerna, Spanien, Finland, Belgien, Luxemburg och Österrike. Att rösta nej till direktivet skulle tvinga svenska företag att förhålla sig till ett allt mer komplext lapptäcke av olika nationella krav och bestämmelser.

Näringsministerns påstående att särskilt små och medelstora företag kan påverkas negativt är också vilseledande. Flera paragrafer i direktivet gör det obligatoriskt för stora företag att bistå små och medelstora företag med ett "riktat och proportionerligt stöd", inklusive ett finansiellt stöd. Det är därför små, medelstora och stora företag kallar de överenskomna kraven för både “lämpliga och genomförbara".

Direktivet är viktigt för att säkerställa att svenska och europeiska företag förblir konkurrenskraftiga. OECD:s och EU-kommissionens studier visar att företag som genomför due diligence är mer ekonomiskt motståndskraftiga och förberedda för kriser som kan riskera företags anseende och få allvarliga rättsliga och ekonomiska konsekvenser.
Regeringens negativa inställning går på tvärs med FN och många företag, jurister, akademiker, branschorganisationer, fackföreningar samt investerare som alla är ense om att direktivet är efterlängtat och välbalanserat. Efter tre års förhandlingar finns nu ett färdigförhandlat direktiv på bordet. Att motarbeta direktivet skulle inte bara undergräva förtroendet för EU utan också skada Sveriges position som ledande inom hållbarhet och den gröna, och rättvisa, omställningen. Vi vill än en gång uppmana den svenska regeringen att ställa sig bakom CSDD-direktivet.

Bakgrund

Redan 2022 inleddes förhandlingarna om Corporate Sustainability Due Diligence direktivet (CSDDD). I december 2022 kom ministerrådet överens om sin position. I juni 2023 hade EU-parlamentet förhandlat fram sin position och under hösten 2023 genomfördes trepartsförhandlingar mellan EU-parlamentet, EU-kommissionen och ministerrådet. I december 2023 nåddes en politisk överenskommelse. Därefter ska ministerrådet och EU-parlamentet godkänna överenskommelsen. Det är ytterst ovanligt att en färdigförhandlad överenskommelse stoppas i ett så sent skede.

Syftet med CSDD-direktivet är att skapa ett gemensamt ramverk för att motverka företags negativa påverkan på miljön och mänskliga rättigheter. Konkret handlar det om att företag måste kartlägga och prioritera risker genomgående i värdekedjan och agera för att motverka dessa risker. Därtill handlar det om att se till att människor som drabbats negativt av företags verksamhet ska ha rätt till gottgörelse.